

SPELEOLOŠKA DJELATNOST KLUBA “CLUB ALPINO FIUMANO” (CAF) OD 1885. - 1925. GODINE

PIŠE: Vlado Božić

Speleološki odsjek HPD “Željezničar
Zagreb

34

UVOD

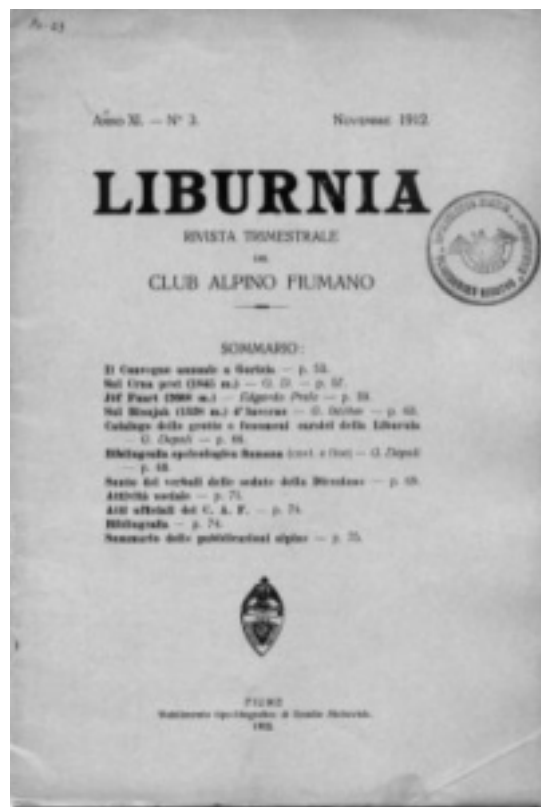
U svim do sada objavljenim radovima o povijesti speleologije u Hrvatskoj nije se nigdje spominjao speleološki rad članova udruge Club Alpino Fiumano, skraćeno CAF (Riječki alpinistički klub), na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, a taj rad nije zanemariv. Razlog tome leži u povijesnim zbivanjima u Istri i Kvarneru, odnosno u gradu Rijeci, u tom razdoblju. Da se podsjetimo: tijekom prošlih stoljeća Rijeka je više puta bila ili pod neposrednom vlašću Talijana, ili pod njihovim veliki utjecajem. Nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine, Rijeka je od 1870. do 1918. pripadala Austro-Ugarskoj Monarhiji. Pod talijansku vlast Rijeka je došla 1919. godine upadom talijanske vojske u Rijeku pod vodstvom D'Annunzija, ali je Rapalskim ugovorom 1920. godine proglašena “slobodnom državom”. No, već 1924. godine Rimskim ugovorom Rijeka je potpala pod Italiju i u njenom je sastavu bila sve do njene kapitulacije u 2. svjetskom ratu 1943. godine, kada su je okupirali Nijemci. Oslobođena je 1945. godine, ali je Hrvatskoj službeno pripala tek Mirovnom konferencijom u Parizu 1947. godine.

CLUB ALPINO FIUMANO

(CAF)

Na inicijativu bečkog arhitekta i člana Oesterreichischer Touristen-klub (Austrijskog turističkog kluba) ing. Ferdinanda Brodbecka, koji je u Rijeci boravio radi gradnje kazališne zgrade, u Rijeci je 12. siječnja 1885. godine osnovan Club Alpino Fiumano (CAF) - Riječki alpinistički klub, u skladu s talijanskim nazivom za Rijeku - Fiume. Članovi kluba bili su pretežno Talijani, ali je bilo i Hrvata. Naziv kluba je bio na talijanskom jeziku kao odraz multikulturalnog ozračja u Rijeci tog vremena, talijanskog utjecaja i činjenici da su jezgri kluba činili Talijani. Kako je napisao dr. željko Poljak: “Upotreba talijanskog jezika u Rijeci smatrala se tada znakom

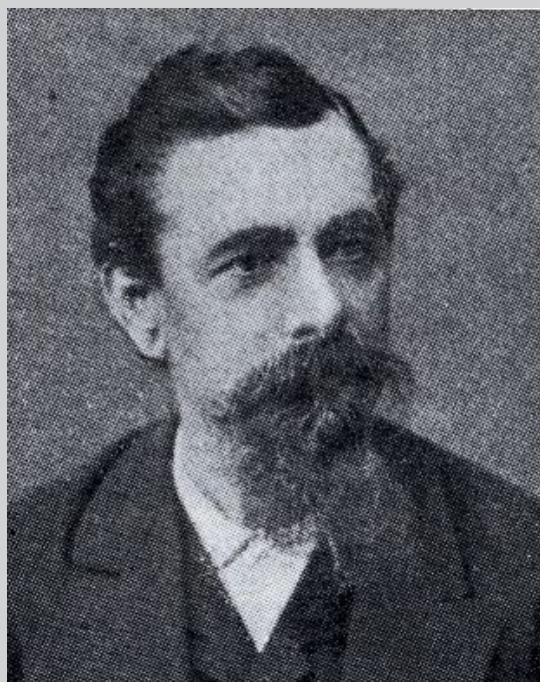
dobrog odgoja i pripadnosti društvenoj eliti, slično kao što je nekad vrijedilo u Zagrebu za njemački jezik” (Poljak, 1984.), a danas za engleski jezik (op. a.).

Naslovnica jednog od brojeva časopisa “Liburnia”

Guido Depoli, bio u vodstvu kluba 22 godine. Od 1902. tajnik, od 1910. potpredsjednik, od 1919. predsjednik, cijelo vrijeme urednik časopisa "Liburnia"

Ing. Ferdinand Brodbeck, inicijator osnivanja CAF-a 1885. godine i njegov prvi predsjednik

U klubu su se isti članovi bavili svim planinarskim djelatnostima, među inim i speleologijom. Na žalost, o speleološkom radu u prvim godinama rada kluba nije ostalo nikakvih zapisa, iako je CAF izdavao svoje godišnjake. O tome je pisano mnogo kasnije, 40 godina nakon osnivanja kluba, samo po sjećanju starijih članova. Od mnogih istraživanja špilja i jama u okolini Rijeke u razdoblju od 1885. do 1902. godine u sjećanju je ostalo jedino istraživanje Šparužne špilje kraj Kastva obavljeno 1887. godine u kojem su sudjelovali: Pichler, Palese, Donadini i Hanke. U tu špilju je nakon toga organiziran turistički posjet za članove kluba. Nestor kluba i uvaženi član uprave Gustavo Zacharides postao je i "inspektor" za tu špilju (Aninimo, 1925.).

SPOJ S "LIBURNIOM"

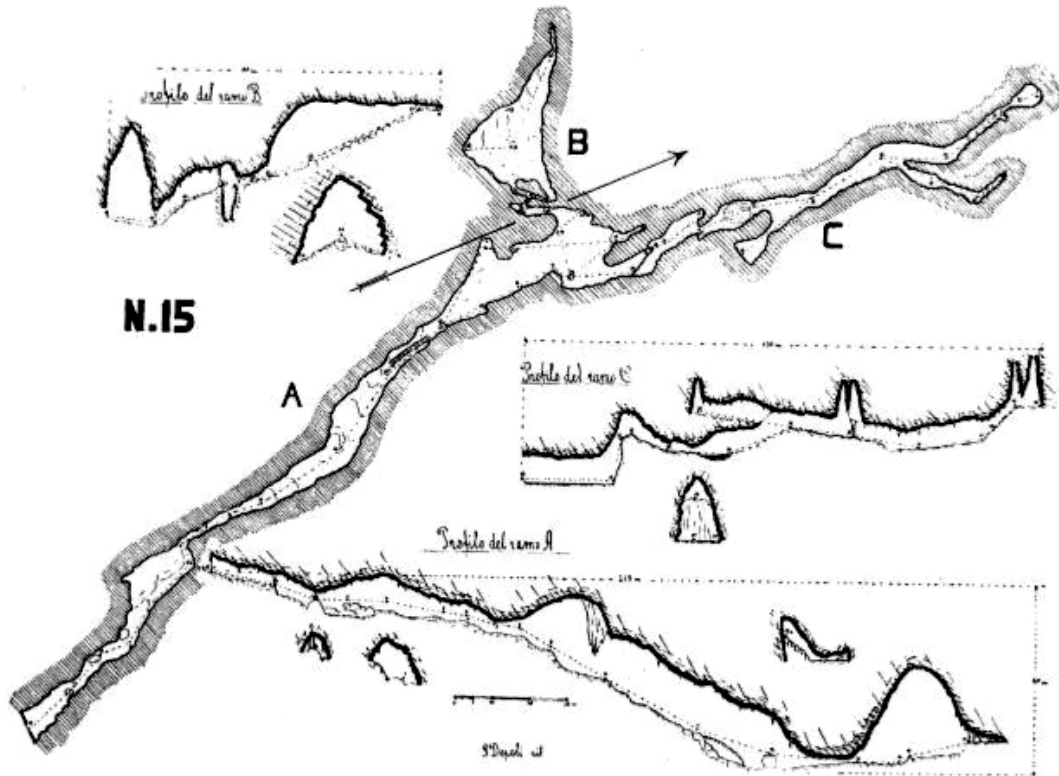
Za dalji rad kluba značajna je 1902. godina, jer se te godine CAF spojio s udrugom pod nazivom Societa alpina "Liburnia" iz Rijeke, osnovanom još 1897. godine (Liburnija je bio naziv antičke pokrajine na današnjem teritorije Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre, tj. od rijeke Krke preko Senja,

Rijeke do Raše i Labina - Enciklopedija, 1968.). Spajanjem tih udruga učinjen je kompromis - naziv kluba ostao je CAF, a od "Liburnije" je uzet naziv tromjesečnog časopisa, kojeg je klub počeo objavljivati. Predsjednik "Liburnije" bio je mladi Guido Depoli, po struci prirodoslovac - entomolog, koji je u CAF-u postao najprije tajnik, a onda od 1910. potpredsjednik i od 1919. predsjednik (Anonimo, 1925., Poljak, 1987., str. 112-113, Poljak, 2004., str. 237). Napredak u radu osjetio se odmah, i to kako u speleološkom tako i u izdavačkom. Jer, članovi "Liburnije" već su od ranije imali izvjesnih speleoloških iskustava, čak su sami izrađivali speleološke ljestve i drugu opremu, pa su, kako je kasnije napisao Guido Depoli "s radošću nastavili speleološku djelatnost pod okriljem CAF-a" (Anonimo, 1925). Obnovljeni CAF počeo je redovno objavljivati vlastiti časopis "Liburnia", u kojem je, naravno bilo i tekstova speleološkog sadržaja.

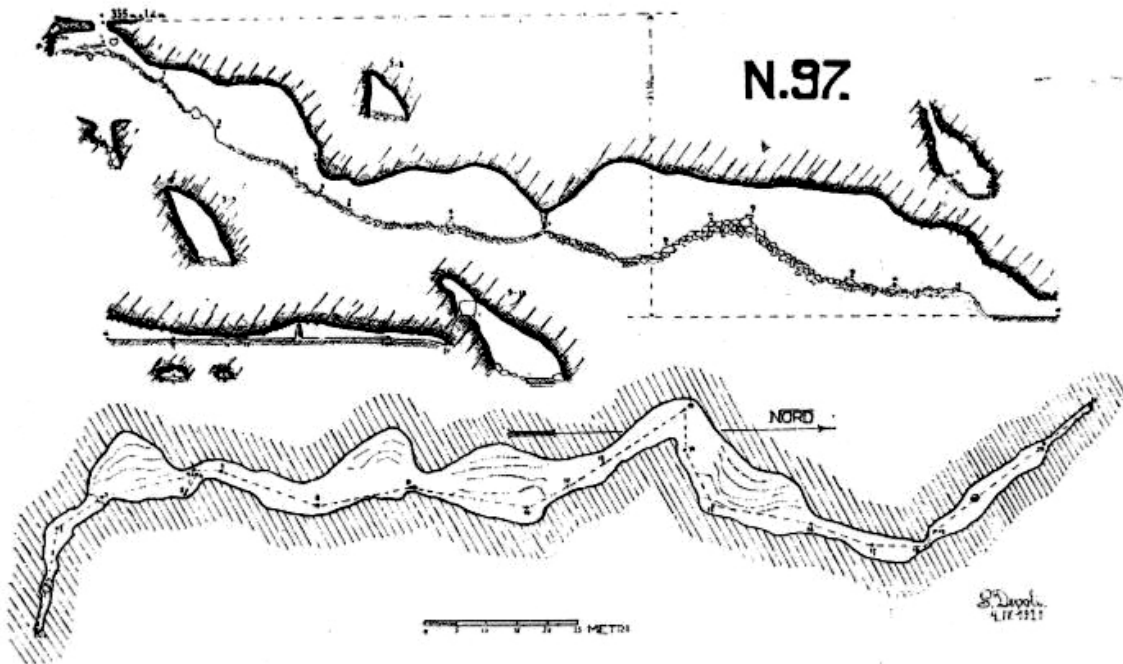
Članovi te nove udruge radili su sustavno i stručno pa su postigli i lijepe rezultate. Već 1904. godine objavili su malu povijest svog speleološkog rada i svoj prvi katalog špilja i jama (22 objekta) pod naslovom "Gli studii speleologici e la regione

fiumana" (Depoli, 1904.). Najaktivniji u pisanju speleoloških članaka bio je Guido Depoli, koji je i napisao ovu prvu povijest CAF-a i još mnogo članaka o speleologiji. Najznačajnije djelo članova kluba je speleološka bibliografija riječke regije pod naslovom "Bibliografia speologica fiumana", koju je također napisao Guido Depoli, uz koju je objavljen i katalog špilja, jama i drugih kraških fenomena riječke okolice, ukupno 105 objekata (Depoli, 1912., Depoli 1921.).

Prvo aktivno razdoblje pomlađenog kluba bilo je u godinama 1903.-1905, u kojem su najaktivniji bili mladi članovi: G. Depoli, V. Dinarich i G. Stanflin. Zajedno s drugima, uglavnom povremenim članovima, najviše su istraživali područje uz rijeku Rječinu. Zatim je slijedilo razdoblje osipanja članstva i vrlo slabe speleološke aktivnosti, sve do 1911. godine kada je došlo do novog okupljanja članstva. Jezgru tadašnjeg članstva sačinjavali su: G. Depoli, Asperger, Milich, Pretz, Roselli i Tismar. Područje istraživanja bila je okolica Rupe, Permana i Novokračine, a išli su i u Dolenjsku u Sloveniji. Rat je 1914. godine opet prekinuo

Nacrt Šparužne jame

Nacrt Velike špilje u Permanima

speleološku djelatnost (Anonimo, 1925.).

CAI - SF

Nakon što je talijanska vojska 1919. godine ušla u Rijeku, CAF je preimenovan u CAI - SF (Club Alpino Italiano - Sezione di Fiume). Speleološki rad je nastavljen. Prof. B. Lengyel istraživao je špilje s vodom u okolici Rijeke radi opskrbe gradskog vodovoda, a svestrana speleološka istraživanja riječke okolice obavljao je i vodio Vincenzo Giusti (Anonimo, 1925.). On je često sam, ali uglavnom uz pomoć Colacevicha, Depolija i Servazija istraživao špilje i jame cijele Liburnije, a sve je podatke obrađivao za objavljivanje. Njegovo značajno djelo je karta Liburnije (izdala ju je kartografska ustanova IGM u mjerilu 1 : 25 000) s označenim špiljama i jamama, a predstavljena je bila javnosti na prvoj riječkoj alpinističkoj smotri 1923. godine kao dodatak uz katalog špilja i jama Liburnije (Anonimo, 1925.). Do 1923. godine bilo je istraženo i obrađeno oko 200 raznih speleoloških objekata od kojih je najveća Grotta degli Asperger (Špilja kod Permana). Vincenzo Giusti je u svojim istraživanjima mnogo pažnje posvećivao otkrićima fosilnih

ostataka u špiljskim taložinama koje je posebno proučavao Arturo Colacevich (Anonimo, 1925.).

I ova je generacija kluba dosta pažnje posvećivala Šparuznoj špilji kod Kastva, kao najljepšoj špilji Liburnije. Tu je špilju početkom dvadesetih godina klub zakupio u namjeri da je uredi potpuno turistički. U propagiranju ljepota te špilje svojim fotografijama istaknuo se G. Luchesich.

U tom razdoblju pod novim nazivom CAI - SF članovi kluba dobro su surađivali s kolegama iz Trsta, posebno s L. V. Bertarellijem i E. Boeganom pomažući im u prikupljanju podataka za knjigu koju su 1926. godine izdali u Trstu pod nazivom "Duemilla Grotte" (Anonimo, 1925.).

Nakon svršetka 2. svjetskog rata, odnosno nakon oslobođenja Rijeke, u Italiju su emigrirali i neki članovi CAF-a, među njima Guido Depoli sa sinom Aldom, koji se također bavio planinarstvom i speleologijom. U egzilu, u blizini Venecije, ponovno su osnovali CAF i čak izdavali svoj časopis. Njihovi nasljednici uspostavili su suradnju s Talijanima u Rijeci i 1994. u prostorijama Zajednice Talijana u Rijeci, postavili izložbu o njihovom prijašnjem planinarskom radu, ali nažalost, bez

podataka o speleološkom radu (Poljak, 2004., str. 102).

BIBLIOGRAFIJA

Kao što je ranije napomenuto, razdoblje od 1885.-1902. godine ovdje nije pokriveno odgovarajućom literaturom, jer nedostaju godišnjaci u kojima bi eventualno bilo podataka i o speleološkom radu, a za kojima sadašnje generacije speleologa uporno tragaju. Pretpostavlja se ipak da neki primjerci možda postoje u kakvoj privatnoj arhivi pa je stoga svaki nalaz bilo kakvog dokumenta o CAF-u iz tog razdoblja dobro došao.

Dragocjeni podaci o radu CAF-a objavljeni su u časopisu "Liburnia" štampanom u Rijeci na talijanskom jeziku od 1902. do 1930. godine. Nažalost, i od ove publikacije autoru nisu bili na raspolaganju svi brojevi časopisa, već samo primjerci iz biblioteke Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) i Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. Komplet časopisa nema ni Naučna biblioteka u Rijeci (Poljak, 1987, str. 116). Članci sa speleološkom tematikom zapisani iz dostupnih brojeva časopisa su slijedeći (pisani kronološki):

- Guido Depoli, 1904.: Gli studii speleologici e la regione fiumana. Anno III, No 2, 38-41
 Guido Depoli, 1904.: Grotte esplorate. Anno III, No 3, 71-75
 G. D., 1904.: Rivista italiana di Speleologia. Anno III, No 4, 102-104
 Giovanni Provay, 1904.: Un'escursione el lago di Zerknitz ed alla grotta de Adelsberg. Ano III, No 4, 108-113
 Guido Depoli, 1904.: Le "Spaltenhöhlen" di Kraus. Anno III, No 4, 115-122
 Guido Depoli, 1904.: Ponor, catavotra, vallecola, doline - Contributa alla terminologia dei fenomeni carsatici. Anno III, No 6, 140-146
 Guido Depoli, 1905.: Le cavitä anorbenti dei polja. Anno IV, No 3, 63-69
 Guido Depoli, 1905.: Attivita della Commissione alle grotte. Anno IV, No 4, 94-96
 G. D., 1905.: Bibliografia - A. Lazzarini: Bibliografia speleologica fiumana. Anno IV, No 6, 154
 G. D., 1906.: C. Caselli - Speleologia. Anno V, No 1, 30-31
 D., 1906.: Mondo sotterraneo. Anno V, No 5, 124
 G. D., 1906.: Bibliografia - N. von Knebl: "Höhlenkunde nit Berücksichtigung der Karstphenomene". Anno V, No 6, 145-146
 Guido Depoli, 1907.: Pud venir inquinato le Zvir. Anno VI, No 1, 2-5
 Anonimo, 1907.: Al castello di Lueg. Anno VI, No 5, 82-84
 Anonimo, 1910.: La sezione speleologica. Anno IX, No 5, 115
 Guido Depoli, 1911.: Bibliografia speleologica fiumana. Anno X, No 2, 43-45
 G. D., 1911.: Bibliografia - E. Boegan: Le grotte di Trebiciano, Anno X, No 2, 45
 G. D., 1911.: Bibliografia - E. Boegan: Le grotte il castello di S. Servolo, Anno X, No 2, 45
 Guido Depoli, 1911.: Il Carso in generale. Anno X, No 3, 54-69
 Guido Depoli, 1911.: Bibliografia speleologica fiumana (Continuazione). Anno X, No 3, 70-72
 G. D., 1911.: Victor Stiller "Meine Höhlenexkursion im kroatischen Montangebiet". Anno X, No 3, 79-80
 Guido Depoli, 1911.: Le suddivisioni del carso. Anno X, No 4, 103-115
 Guido Depoli, 1911.: Bibliografia speleologica fiumana (Continuazione), Anno X, No 4, 115-117

- Guido Depoli, 1912.: Catalogo delle grotte e fenomeni carsici della Liburnia. Anno XI, No 3, 66-67 (popis objekata od 1-76)
- Guido Depoli, 1912.: Bibliografia speleologica fiumana (Continuazine e fine). Anno XI, No 3, 68-69
- Ottone Servazzi, 1921.: Alle grotte Sparozna e di Permani. Vol. XV, No 1-3, 8-9
- Vitoria Servazzi, 1921.: Al Monte Re e alle Caverne di San Canziano. Vol. XV, No 1-3, 10-12 (nacr)
- Guido Depoli, 1921.: Le caverne nei dintorni di Permani. Vol. XV, No 1-3, 12-15 (nacr br. 97 - špilja u Peranima)
- G. Depoli, 1921.: Il Supplemento al Catalogo delle grotte e fenomeni carsici della Liburnia. Vol. XV, No 1-3 (popis objekata od br.77-107)
- Guido Depoli, 1921.: Un pozzo carsico in val Scurigina, Vol. XV, No 4, 62-63 (nacr br. 109)
- Aninimo, 1921.: La diottra Milich per rilievi speleologici. Vol. XV, No 5-6, 64-65
- Aninimo, 1924.: Bibliografia - Guide delle grotte di San Canzian. Vol. XVII, No 3, 92
- Vinzenzo Giusti et Ottone Servazzi, 1924.: Le grotte di Sussak. Vol. XVII, No 4, 102-105 (nacr br. 104, 105, 106 i jedan bez broja)
- Vinzenzo Giusti, 1924.: Grotte delle Liburnia. Vol. XVII, No 4, 105-108 (nacr br. 92, 107, 101, 110, 114, 115, 78 i 117)
- Guido Depoli, 1925.: Osservazioni fisiche e biologiche nella grotta di Permani. Vol. XVIII, No 1, 16-18 (poboljšani nacr br. 97 - Špilja u Peranima)
- Guido Depoli, 1925.: La grotta di Zamet e la sua fauna. Vol. XVIII, No 2, 42-46 (nacr br. 87)
- Guido Depoli, 1925.: Osservazioni fisiche e biologiche nella grotta di Permani (Rettifica). Vol. XVIII, No 2, 47 (nacr br.19)
- Anonimo, 1925.: Attivita speleologica. Vol. XVIII, No 3, 97-98 (portreti: Brodbeck, Depoli)
- Arturo Colacevich et Vinzenzo Giusti, 1925.: Le grotte nelle regione del Nevaro. Vol. XVIII, No 4, 128-131 (nacr br. 12, 203, 204, 205, 206)
- Guido Depoli, 1926.: Pozzo Dietra la Sorgenta della Fiume. Vol. XIX, No 1, 11-12 (nacr br. 81)
- Arturo Colacevich, 1926.: Le caverne dei dintorni di Permani. Vol. XIX, No 2, 33-37 (nacr br. 160)
- Athos Goidanich, 1926.: Gli artropodi della grotta. Vol. XIX, No 2, 37-39
- A. Colacevich e V. Giusti, 1927.: Le caverne dei dintorni di Permani. Vol. XX, No 1, 14-19
- Aldo Depoli, 1927.: Caverne nel territorio di Fiume. Vol. XX, No 1, 19-21
- Guido Depoli, 1927.: Le caverne nei dintorni di Permani. Vol. XX, No 2, 51-54 (nacr br. 15, 232 i 234 - Šparuzna špilja)
- Vinzenzo Giusti, 1927.: Pozzo sotto il Mali Breg e pozzo sotto il Pothotski Breg. Vol. XX, No 2, 55-56
- Arturo Colacevich, 1927.: Pozzo nel Bosco del Risnjak. Vol. XX, No 2, 57-58 (nacr br. 32)
- Anonimo, 1927.: Necrologo - Arturo Colacevich. Vol. XX, No 3, 77-78 (portret)
- Aldo Depoli, 1927.: Le cavità di Cuccelli. Vol. XX, No 3, 90-93 (nacr br. 481, 482, 483, 484)
- Anonimo, 1927.: Risultati scientifici dell'esplorazione delle nostre caverne. Vol. XX, No 3, 100
- Aldo Depoli, 1927.: Le cavità della regione del M. Lisina. Vol. XX, No 4, 104-107 (nacr br. 155, 156, 129, 492)
- G. I., 1928.: Il XXII. convegno annuale a castel Lueghi. Vol. XXI, No 3, 69-71
- S. Gradenigo e A. Perco, 1928.: Il castelo di Lueghi nella storia, Vol. XXI, No 3, 71-74
- Vinzenzo Giusti, 1928.: La prima mostra speleologica nazionale. Vol. XXI, No 4, 98-100
- G. I., 1929.: Il XXIII. convegno annuale a Divaccia - San Canziano. Vol. XXII, No. 1-2, 6-8
- Belario de Lengyel, 1929.: L'approvvigionamento idrico di Fiume studiato dal punto de vista idrologico. Vol. XXII, No. 1-2, 15-25 (Zvir, Gotovž)
- Anonimo, 1929.: L'istituto italiano di speleologia costituito a Postumia. Vol. XXII, No 1-2, 30-31
- Carlo Colussi, 1929.: La grotta del Fumo. Vol. XXII, No 3, 61-63
- Guido Depoli, 1930.: Nouvi orizzonti per le esplorazioni delle caverne. Vol. XXIII, No 1, 20-21

O ukupnom planinarskom djelovanju CAF-a pisao je i naš Željko Poljak istaknuvši jako političko djelovanje kluba kroz veličanje talijanstva, talijaniziranje hrvatskih imena i dr. (Poljak, 1987, str. 113). Budući da je u ovom članku prikazan samo speleološki rad kluba, za dobivanje cjelokupne slike rada kluba potrebno je pročitati i njegove radove (Poljak, 1987., Poljak, 2004.).

NAPOMENA.

Članak sličnog sadržaja predan je radi objavljivanja još 1992. godine uredništvu časopisa *Speleologia Croatica*, kojega je tijekom 1990.-1992. izdavalo (tri broja) Društvo za istraživanje i snimanje krških fenomena (DISKF) u Zagrebu. Bilo je predviđeno da članak bude objavljen u broju 4, 1993. (s naznakom RATNO IZDANJE, već su bile odštampane i korice časopisa), ali je dalje izlaženje prekinuto. Članak pod

naslovom "Speleological activity of the Club Alpino Fiumano (CAF) in Rijeka (1885.-1925.)" ponuđen je organizatoru simpozija ALCADI u gradu Gorizia u Italiji 2002. godine i dostavljen poštom, ali do sada nije dobiven odgovor. U međuvremenu, kratak prikaz djelatnosti CAF-a objavljen je u knjizi "Speleologija u Hrvatskoj" (Božić, 2003). Za ovu priliku taj je tekst malo dopunjen i osuvremenjen.

Literatura:

Božić, V., 2003.: Speleologija u Hrvatskoj. HPS I HPD "Željezničar", Zagreb, 23

Poljak, Ž., 1984.: Stoljetnica riječkog planinarstva. Naše planine, 11-12, 210

Poljak, Ž., 1987.: Planinarstvo na Rijeci do Drugog svjetskog rata. Slike iz povijesti Hrvatskog planinarstva, Zagreb, 108-117

Poljak, Ž. 2004.: Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva, Zagreb, str. 97-102 i 273

SPELEOLOGICAL ACTIVITY OF THE CAF (Club Alpino Fiumano) IN RIJEKA (1885-1925)

Speleological activities of Rijeka's mountaineering club CAF (Club Alpino Fiumano) have not been mentioned in the Croatian speleology because at that time Rijeka was under the direct authority of Italy and its big influence could be felt. It was not considered as a part of the Croatian speleology. But speleological activities took place on the today's territory of the Republic of Croatia and are worth writing about. From 1870 to 1919 Rijeka was under the authority of the Austro-Hungarian Monarchy with a big influence of Italy. In 1885 in Rijeka CAF was founded whose members were Italians and Croats engaging in all mountaineering activities and also speleology. In 1902 the Club merged with Rijeka's Societa alpina "Liburnia" and started publishing the "Liburnia" gazette until 1930. When Rijeka came under the direct Italian authority in 1919 the club changed the name to CAI-SF (Club Alpino Italiano - Sezione Fiumano) and was active until 1930, speleological department unfortunately just until 1925. Guido Depoli, who wrote the history of the club, was the head of the club in the years from 1902 until 1930).